

دهمی

یازدهمی

با ❤️ بیایم تمام کنند

جزوه
دوره سالانه ۱۴۰۴

تاریخ دهم

درس ۱، ۲ و ۳

استاد پیمان بیگدلی

درس ۱ تاریخ دهم

۱- تاریخ و تاریخ نگاری

۱ معنای واژه تاریخ:

مجموعه حوادث و رویدادهایی که فرد یا جامعه از سر گذرانده مانند تاریخ ایران (مجموعه حوادث گذشته مردم ایران)

علم و روش علمی تحلیل رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک (کاربرد واژه در زبان مردم) مانند تاریخ روابط اقتصادی ایران و هند در دوران اشکانیان
تعیین روز و ماه و سال (تقویم سالانه)

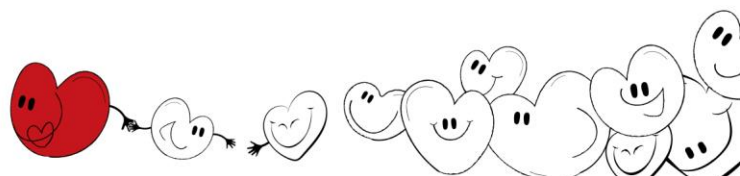
۲ ویژگی رویدادهای تاریخی:

غیرقابل مشاهده و دور از دسترس / عدم امکان درک مستقیم / شناخت با استفاده از مدارک
تکرارناپذیر و غیرقابل تجربه
رابطه علت و معلولی / مجزا و مستقل نیستند.
نقش محوری انسان در تاریخ ← پدید آمدن رویدادها و تحولات تاریخی در نتیجه کنش (عملکرد) متقابل انسان‌ها با یکدیگر و با طبیعت ← نهادها، جوامع، کشورها و در یک کلام تمدن پیامد کنش‌های فردی و جمعی انسان‌ها
تاریخ: علم مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته و بررسی و تحلیل علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان ← هدف علم تاریخ، شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته شامل تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری

۳ تاریخ نگاری و روش پژوهش تاریخی:

۱ پیشینه تاریخ نگاری:

تاریخ علمی با پیشینه کهن / اختراع خط در ۵۰۰۰ سال پیش ← جلب توجه انسان به نگارش رویدادهای عصر خود
قدیمی‌ترین متن تاریخی، سنگ‌نوشته به خط کهن مصری بیش از ۴ هزار سال قدمت شامل نام تعدادی از فراعنه و برخی حوادث
سنگ‌نوشته‌های باقی‌مانده از روزگار باستان به ویژه هخامنشیان و ساسانیان نشان‌دهنده توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی

● سنگ پالمو، تکه‌ای بزرگ از یک ستون سنگی یادبود به نام «سالنامه شاهي» مربوط به پادشاهی کهن مصر است. موزه شهر پالمو-ایتالیا

◀ تدوین و نگارش خدای نامه (خدای نامک) در زمان ساسانی، نمونه‌ای از دلبستگی ایرانیان به نگارش اخبار و رویدادهای مهم

◀ آغاز تاریخ‌نگاری در مفهوم کامل آن از قرن ۵ پیش از میلاد در یونان باستان با هرودت (پدر تاریخ) ← کتاب تاریخ او کهن‌ترین و کامل‌ترین کتاب تاریخی از عصر باستان (بخش عمده مطالب درباره شرح جنگ‌های یونان و ایران) هرودت به دلیل یونانی و طرفدار یونان بودنش دچار لغزش و بعضاً غرض‌ورزی‌های عمدی یا سهوی در گزارش رویدادهای مربوط به ایران

◀ پس از هرودت، ادامه راه توسط نویسندگان یونانی و رومی و تکامل فن تاریخ‌نویسی ← برجای ماندن آثار برجسته درباره موضوع‌های تاریخی

◀ برخی پژوهشگران: رواج و رونق ادبیات و فلسفه دارای تأثیر مهم بر شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان

◀ در دوران اسلامی: گسترش چشمگیر تاریخ‌نگاری در میان مسلمانان و نگارش کتاب‌های تاریخی ارزشمند شماری از این مورخان (مانند طبری و بیهقی ایرانی)

◀ در دوران اسلامی: پرداختن مورخان به تنظیم و نگارش وقایع / عدم توجه به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادها / عمده تمرکز بر بیان حوادث سپاهی و نظامی و شرح حال فرمانروا / عدم توجه به مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی

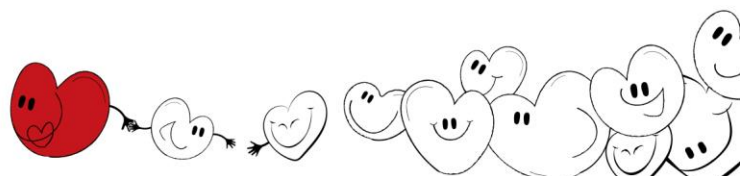
◀ برخی وقایع‌نویسان به‌عنوان منشی در خدمت شاهان و حاکمان و همراهی آنان در مسافرت و جنگ / دسترسی مورخان درباری به اسناد و مدارک دولتی و امکان استفاده از آنها برای نگارش رویدادها

◀ پیشرفت فکری و علمی از دوره رنسانس (قرن ۱۳ تا ۱۷ م) در اروپا ← تحول تدریجی علم تاریخ ← شیوه نوین تاریخ‌نگاری (اساس این شیوه بر سنجش دقیق منابع - استناد به مدارک معتبر و دوری از داستان‌پردازی)

نکته ویژگی‌های تاریخ‌نگاری نوین سبب تمایز آن از تاریخ‌نویسی قبلی

ب) ویژگی‌های تاریخ‌نگاری نوین:

◀ محدود نشدن علم تاریخ به شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی / دربرگیرنده همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و هنری جوامع گذشته ← در پژوهش تاریخی نوین، بررسی تمام جنبه‌های زندگی مردمان و جوامع گذشته

◀ بسنده نکردن تاریخ به نقل رویدادهای گذشته ← تحلیل زمینه‌ها، علت‌ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی مثلاً امروزه پژوهشگران تاریخ برای بررسی سقوط ساسانیان، عدم اکتفا به توصیف ماجرا بلکه بررسی ابعاد وسیع‌تر، زمینه‌ها و علت‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی این واقعه

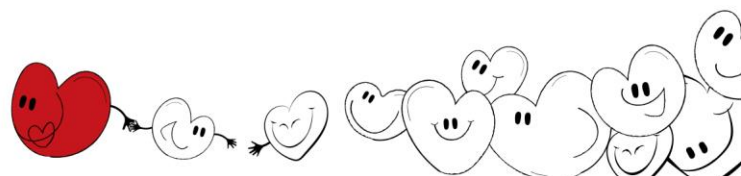
◀ در پژوهش علمی تاریخ، استفاده از یافته‌های علوم مختلف مانند باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان‌شناسی و گاه‌شماری

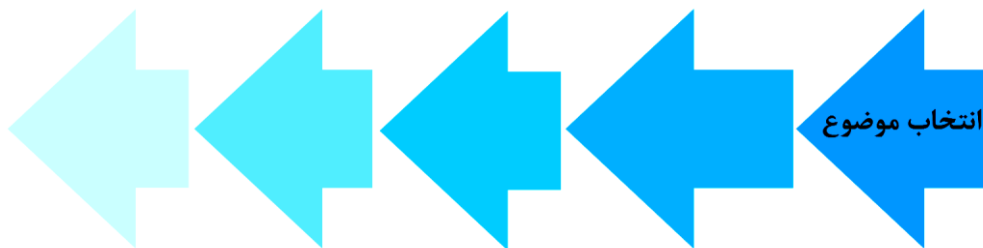
پ) مراحل پژوهش تاریخ:

- ۱) انتخاب موضوع: توجه به معیارها مثلاً موضوع تازه و غیرتکراری / لزوم بررسی مسائل تازه و ارائه نظر جدید توسط پژوهش / باید موضوع دارای اثر و فایده باشد / موضوع انتخابی باید دارای منابع و اطلاعات کافی باشد.
- ۲) تدوین پرسش‌های تحقیق: پژوهش نیازمند یک یا چند پرسش / پرسش‌ها: تعیین هدف پژوهش و به بیراهه نرفتن پژوهش / پرسش‌ها در پژوهش تاریخی، غالباً درباره زمینه‌ها، علل و نتایج رویدادها و نقش افراد
- ۳) شناسایی منابع: پس از شناسایی منابع، ارزیابی اعتبار، دقت و صحت مثلاً نویسندگان منابع چه کسانی بوده‌اند؟ چه گرایشی داشته‌اند؟ آیا خود شاهد وقایع بوده‌اند؟ تا چه اندازه در نقل و رویداد، دقت و صداقت داشته‌اند؟ / لزوم اطمینان از اصالت سند و جعلی نبودن آن
- ۴) گرد آوردن و تنظیم اطلاعات: استخراج اطلاعات مربوط به موضوع از منابع و سپس تنظیم و دسته‌بندی آن‌ها
- ۵) تحلیل و تفسیر اطلاعات: کار ساده‌ای نیست / مورخان نیازمند روش‌ها و مهارت‌های خاص / کار مورخان شبیه کار کارآگاهان پلیس ← کارآگاهان و مورخان به دنبال شواهد و مدارک برای بازسازی و تفسیر گذشته (اولی به دنبال بازسازی صحنه جرم و دومی در پی بازسازی وقایع گذشته) ← شواهد کارآگاه می‌تواند اثر انگشت و یا شی به‌جامانده در صحنه جرم باشد اما شواهد مورخ منابع اسناد و مدارک درباره زندگی مردم در گذشته
- ۶) گزارش یافته‌های پژوهش: استخراج نتایج و یافته‌ها و ارائه در قالب گزارش علمی

ت) منابع پژوهش علمی در تاریخ:

- دست اول (اصلی): همه آثار نوشته شده در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع و نویسندگان یا ناظر وقایع یا شنیدن شرح از شاهدان واقعه / شامل منابع مکتوب، تمامی آثار باستانی و تاریخی یعنی بناها، ابزار، اشیا، سنگ‌نگاره، سنگ‌نوشته و سکه و هر وسیله به‌جای‌مانده از گذشته
- منابع دست دوم (فرعی): پدید آمده مدت‌ها پس از وقوع رویدادها و با استفاده از منابع دست اول

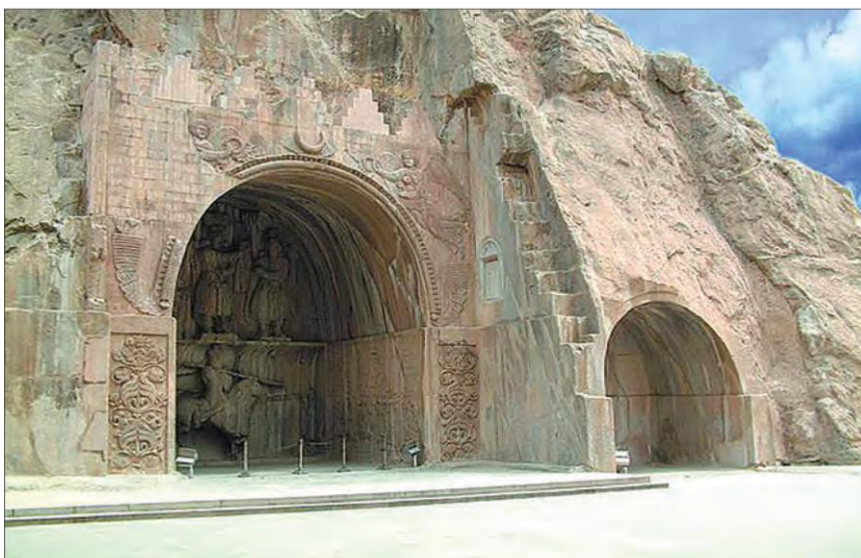

● منشور کورش - موزه بریتانیا در لندن

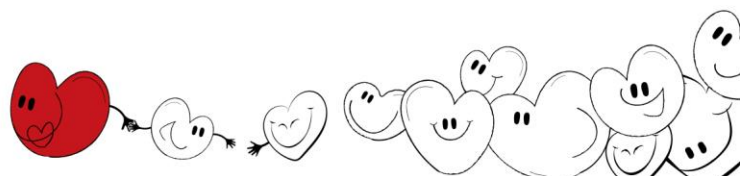
● سکه اشکانی

● طاق بستان - کرمانشاه

ث) فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ

- منبع شناخت و تفکر: مطالعه سرگذشت انسان‌ها - منبع پرورش قوه تفکر / استفاده از تجربیات مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت / جست‌وجوی شواهد تاریخی و تحلیل علت‌ها ← افزایش قدرت اندیشه‌ورزی / قرآن: تاریخ منبع تفکر و شناخت / استاد مطهری: تحولات تاریخ براساس سنن و قوانین که با شناخت آن می‌توان تاریخ حاضر را تحت فرمان درآورد برای سود مردم
- بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده: آثار رویداد تاریخی ← پیوند گذشته و حال (تحول ایجاد شده توسط شخصیت‌های مهم تاریخی مؤثر بر مردمان عصر خویش، ما و نسل‌های آینده) / مطالعه تاریخ ← درک عوامل پیشرفت فرهنگ‌ها / علم تاریخ: کمک به ارزیابی اوضاع کنونی جامعه خود و سایر جوامع

🌟 تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی: آگاهی از گذشته مشترک ← خودآگاهی و یگانگی / شناخت گذشته ← درک درست از هویت و کیستی / آگاهی تاریخی + زبان فارسی + فرهنگ ایرانی ← نقش زیاد در حفظ موجودیت و هویت ما (مقاومت نیاکان ما در برابر حوادث و جلوگیری از فروپاشی) / مطالعه گذشته ← نشان دادن اهمیت میراث فرهنگی و کمک به اینکه میراث فرهنگی را بخشی از هویت و شناسنامه ملی خود بدانیم و در حفظ و نگهداری آن بکوشیم.

🔴 اگر در تعطیلات نوروز به شیراز مسافرت کنید، انبوهی از گردشگران از اقوام مختلف ایرانی را مشاهده می‌کنید که علاوه بر زیارت بارگاه حضرت شاهچراغ، با افتخار، به بقایای کاخ‌های کورش، دارپوش و خشایارشا هخامنشی در پاسارگاد و تخت جمشید می‌نگرند. چه چیزی، جز دلبستگی به میراث تاریخی و دینی می‌تواند این‌گونه موجب همدلی و همبستگی اقوام و گروه‌های مختلف شود؟

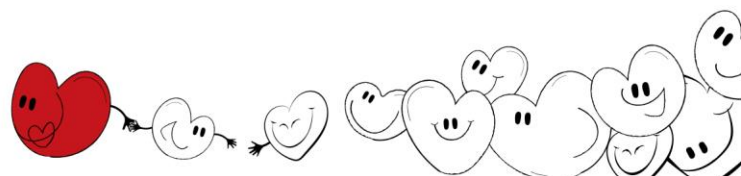
تست ۱ به اعتقاد برخی از پژوهشگران، رواج و رونق چه علمی تأثیر مهمی بر شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشته است؟

- ۱ ریاضی و گاه‌شماری
- ۲ جغرافیا و نجوم
- ۳ ادبیات و فلسفه
- ۴ باستان‌شناسی و اسطوره‌شناسی

تست ۲ کدام گزینه، توصیف درستی از وقایع‌نگاری‌ها پیش از ظهور تاریخ‌نگاری نوین به‌دست داده است؟

(کنکور خارج ۱۴۰۱)

- ۱ به بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان و وجوه گوناگون حیات جامعه توجه می‌شد.
- ۲ تمام آثار نتیجه سفرها و مشاهدات و شنیده‌های مستقیم و بلاواسطه وقایع‌نویسان است.
- ۳ برای ثبت و نوشتن وقایع تاریخی از اسناد دولتی و یافته‌های سایر علوم استفاده می‌شد.
- ۴ در ثبت و نگارش برخی رویدادها، از اسناد و مدارک دولتی استفاده می‌شد.

تست ۳ توجه به وجود منابع و اطلاعات کافی مربوط به کدام یک از مراحل پژوهش در تاریخ است و مانع به

انحراف کشیده شدن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش چیست؟

- ۱ انتخاب موضوع - پرسش‌های تحقیق
 ۲ انتخاب موضوع - موضوع پژوهش
 ۳ شناسایی منابع - موضوع پژوهش
 ۴ شناسایی منابع - پرسش‌های تحقیق

تست ۴ کدام مورد، دربارهٔ مراحل پژوهش در تاریخ درست است؟ (کنکور خارج ۱۴۰۱)

- ۱ دقت در مرحلهٔ نخست، مانع از بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می‌شود.
 ۲ اطمینان از اصالت سند و جعلی نبودن آن، مربوط به مرحلهٔ سوم پژوهش است.
 ۳ توجه به کافی بودن منابع و اطلاعات، مربوط به مرحلهٔ شناسایی منابع است.
 ۴ کار مورخان در مرحلهٔ چهارم، شباهت بسیاری به کار کارآگاهان دارد.

تست ۵ در کدام کشور باستانی، نخستین بار تاریخ‌نگاری به مفهوم کامل آن، با ظهور هرودت از مورخان بزرگ

شروع گردید؟ (کنکور ۹۸)

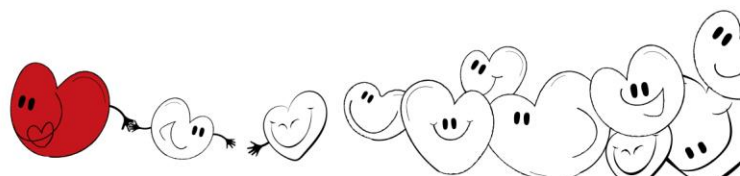
- ۱ هند
 ۲ چین
 ۳ یونان
 ۴ روم

تست ۶ هر کدام از عبارات زیر، به ترتیب به کدام مرحله پژوهش در تاریخ مربوط می‌شود؟

محقق می‌خواهد بداند که نویسندگان منابع، خود شاهد وقایع بوده‌اند یا خیر و نیز تا چه اندازه در نقل رویدادها دقت و صداقت داشته‌اند. در این مرحله کار مورخان شباهت بسیاری به کار کارآگاهان پلیس دارد. پژوهشگر می‌خواهد مسئله تازه‌ای را بررسی کند.

پژوهشگر اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق را از منابع و اسناد استخراج می‌کند.

- ۱ انتخاب موضوع - شناسایی منابع - گردآوری و تنظیم اطلاعات - تحلیل و تفسیر اطلاعات
 ۲ تحلیل و تفسیر اطلاعات - شناسایی منابع - انتخاب موضوع - گردآوری و تنظیم اطلاعات
 ۳ شناسایی منابع - تحلیل و تفسیر اطلاعات - انتخاب موضوع - گردآوری و تنظیم اطلاعات
 ۴ تحلیل و تفسیر اطلاعات - انتخاب موضوع - شناسایی منابع - گردآوری و تنظیم اطلاعات

تست ۷ علت متحول شدن شیوهی تاریخ‌نگاری در اروپا در قرن‌های ۱۶ و ۱۷ م. چه بود؟

- ۱ وقوع انقلاب صنعتی
- ۲ پیشرفت‌های علمی و فکری در دوره‌ی رنسانس
- ۳ توجه مورخان به اسناد و مدارک دولتی
- ۴ آشنایی اروپاییان با فرهنگ و تمدن اسلامی

تست ۸ قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده، منتسب به کدام‌یک از تمدن‌های باستانی است؟

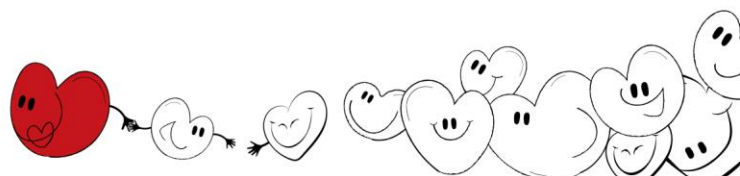
- ۱ یونان
- ۲ ایلام
- ۳ بین‌النهرین
- ۴ مصر

تست ۹ این سخن: «از نظر قرآن تاریخ بشر و تحولات آن، برطبق یک سلسله سنن و نوامیس صورت می‌گیرد و عزت و ذلت‌ها، موفقیت‌ها و شکست‌ها، خوشبختی‌ها و بدبختی‌های تاریخی، حساب‌های دقیق و منظم دارد.» به کدام شخصیت تاریخی منتسب است؟

- ۱ جلال آل احمد
- ۲ شیخ بهائی
- ۳ حاج‌ملاهادی سبزواری
- ۴ استاد مطهری

تست ۱۰ کدام‌یک از «منابع دست اول مکتوب» دوره‌ی هخامنشی، اطلاعات سودمندی درباره‌ی اوضاع اقتصادی و اجتماعی و تشکیلات اداری دوره‌ی هخامنشیان ارائه می‌دهد؟

- ۱ لوح‌های گلی تخت جمشید
- ۲ کتاب‌های مورخان یونانی و رومی
- ۳ سنگ‌نوشته‌های داریوش بزرگ
- ۴ تورات، کتاب دینی یهودیان

درس ۲ تاریخ دهم

○ (تاریخ، زمان و مکان) ○

نکته زمان و مکان دو رکن مهم دانش تاریخ هستند / نخستین پرسش مطرح شده برای تاریخ‌نگار: رویداد تاریخی در چه زمانی و کجا رخ داده است.

نکته دانش تاریخ بدون زمان معنا ندارد زیرا رویداد تاریخی در زمان معین در گذشته رخ داده پس بدون آگاهی از زمان رویداد، نمی‌توان به درک منطقی و درستی از تاریخ دست یافت.

۱ انواع گاه‌شماری:

- ◀ انسان از گذشته‌های دور، مواجه با زمان و نحوه سنجش آن
- ◀ یکی از دستاوردهای مهم بشر: اندازه‌گیری زمان و ابداع گاه‌شماری یا تقویم
- ◀ گاه‌شماری: نظام ابداعی انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان (ماه و سال)
- ◀ اندازه‌گیری زمان دارای ارتباط نزدیک با ریاضیات، فیزیک و نجوم و ابداع تقویم نتیجه تلاش مشترک دانشمندان این علوم
- ◀ نیاز به زمان‌سنجی ← اختراع ساعت آفتابی، آبی و شنی و وسایل پیچیده‌تر مانند اسطرلاب برای رصد خورشید، ماه و دیگر ستارگان

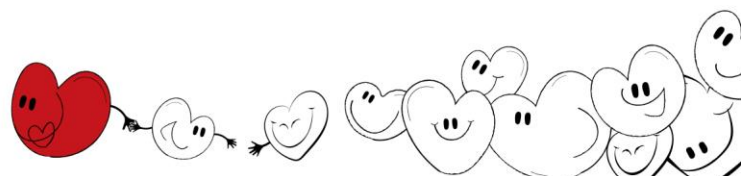
○ اسطرلاب

○ ساعت آفتابی

○ ساعت شنی

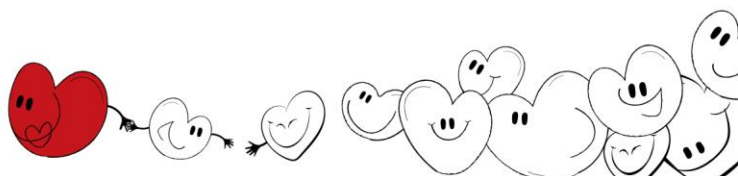
۲ تاریخچه گاه‌شماری در جهان:

نکته مردمان بین‌النهرین (میان رودان) و مصر پیشگام تدوین گاه‌شماری

نام تقویم	نوع	نکات مهم
۱- بابلی (بین‌النهرین)	خورشیدی - قمری	سال ۱۲ ماه ۳۰ روزه و ۲۹ روزه / سال قمری ۳۵۴ روز و سال خورشیدی ۳۶۵ روز و یک‌چهارم روز - برای رفع اختلاف، هر سه سال، افزودن یک ماه به سال
۲- مصری	خورشیدی	گاه‌شماری دقیق و منظم / سال ۳۶۵ روز و یک‌چهارم / سال، ۱۲ ماه ۳۰ روزه، افزودن ۵ روز اضافی به آخر ماه دوازدهم / برای محاسبه $\frac{1}{4}$ شبانه‌روز اضافی، هر ۴ سال افزودن یک روز به سال (کبیسه)
۳- رومی	-	در ابتدا فاقد گاه‌شماری دقیق - در سال ۴۶ ق.م به دستور ژولیوس سزار (امپراتور روم) اصلاح گاه‌شماری رومی براساس گاه‌شماری مصری / ۲ قرن بعد از رسمیت دین مسیحی در امپراتوری روم، در سال ۵۲۵ م تعیین میلاد مسیح به‌عنوان مبدأ گاه‌شماری رومیان (مسیحیان) / ۱۰۰۰ سال بعد، پاپ گرگوار ۱۳ اصلاح گاه‌شماری مسیحیان (میلادی)
۴- هجری قمری	قمری	تقویم رایج بیش‌تر کشورهای اسلامی / تنظیم برپایه گردش ماه به دور زمین / مبدأ: اول ماه محرم سال هجرت پیامبر از مکه به مدینه

۳ تاریخچه گاه‌شماری در ایران

دوره تاریخی	توضیحات
۱- هخامنشیان	براساس محتوای سنگ‌نوشته‌های بیستون و تخت‌جمشید - رواج گاه‌شماری خورشیدی - قمری بابلی در قلمرو هخامنشی / نام‌گذاری ماه‌ها براساس فرهنگ ایرانی
۲- اشکانیان	رواج گاه‌شماری بابلی، سلوکی و اوستایی
۳- ساسانیان	رواج گاه‌شماری اوستایی (گاه‌شماری دینی زرتشتیان) / تقسیم سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه / افزودن ۵ روز اضافی (اندرگاه یا پنجه) به آخر ماه دوازدهم / مبدأ گاه‌شماری اوستایی: به تخت‌نشستن هر پادشاه / چون سال ۳۶۵ روزه محاسبه می‌گردید در هر ۴ سال یک روز و ۱۲۰ سال ۳۰ روز عقب می‌افتاد / برای رفع آن هر ۱۲۰ سال افزودن یک ماه به سال / اسامی ماه‌ها و روزها از ایزدان و فرشتگان
۴- دوران اسلامی	رواج هجری قمری در کنار یزدگردی، در کنار جلالی، دوازده حیوانی و هجری خورشیدی / گاه‌شماری جلالی از دقیق‌ترین گاه‌شماری‌های جهان و تنظیم گاه‌شماری خورشیدی (رسمیت یافته از ۱۳۰۴ ش) براساس آن

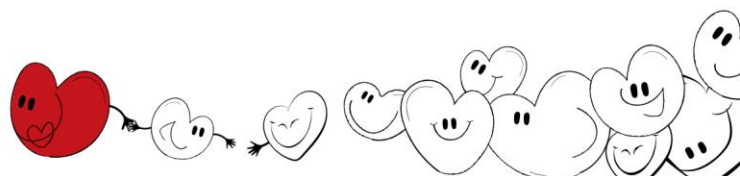
اسامی ماه‌ها و معانی آن در گاه‌شماری اوستایی

نام ماه	معنی	نام ماه	معنی	نام ماه	معنی	نام ماه	معنی
فروردین	نیروی پیش برنده	تیر	ستارهٔ باران	مهر	محبت	دی	آفریدگار
اردیبهشت	راستی و پاکی	آمرداد	جاودانگی	آبان	آب	بهمن	نیک اندیشی
خرداد	کمال و خرمی	شهریور	شهریار نیرومند	آذر	آتش	اسفند	فروتنی مقدس

اسامی روزهای ماه و معانی آن در گاه‌شماری اوستایی

شماره و نام روز	معنی	شماره و نام روز	معنی	شماره و نام روز	معنی
۱- آهوره مزدا	خداوند یکتا	۱۱- خور	خورشید	۲۱- رام	شادی، خوشی
۲- بهمن	نیک اندیشی	۱۲- ماه	ماه	۲۲- باد	باد
۳- اردیبهشت	راستی و پاکی	۱۳- تیر	ستارهٔ باران	۲۳- دی به دین	آفریدگار
۴- شهریور	شهریار نیرومند	۱۴- گوش	ایزدنگهبان چارپایان	۲۴- دین	وجدان، بینش درونی
۵- سپندارمذ (اسفند)	فروتنی مقدس	۱۵- دی به مهر	آفریدگار	۲۵- ارد	خوشبختی، توانگری
۶- خرداد (خرداد)	کمال و خرمی	۱۶- مهر	محبت، پیمان	۲۶- اشتاد	راستی
۷- آمرداد (مرداد)	جاودانی، بی‌مرگی	۱۷- سروش	فرمان برداری	۲۷- آسمان	آسمان
۸- دی به آذر	آفریدگار	۱۸- رشن	دادگر	۲۸- زامیاد	زمین
۹- آذر	آتش	۱۹- فروردین (فروهر)	نیروی پیشرفت	۲۹- مهراسپند	گفتار نیک
۱۰- آبان	آب	۲۰- بهرام	ایزد فتح و پیروزی	۳۰- انارم (انیران)	روشنایی بی‌پایان

- ◀ **تطبیق و تبدیل تقویم‌ها:** رویدادهای تاریخی سرزمین‌ها و کشورهای مختلف (از جمله ما) با چند نوع گاه‌شماری نگارش شده / امروزه متخصصان نجوم و گاه‌شماری به‌منظور کمک به تطبیق و تبدیل تقویم‌های مختلف، ارائه روش‌های گوناگون
- ◀ **خط زمان:** ابزار مناسب برای نشان دادن رویدادهای یک دوره یا دوران‌های مختلف تاریخی به‌ترتیب زمان وقوع آن‌ها بر روی نمودار
- ◀ **وقوع رویدادهای تاریخی در زمان‌های معین** ← کوشش مورخان برای تحلیل آن‌ها براساس زمان وقوع ← پس‌نظم و ترتیب رویدادها یا گاه‌شماری (کرونولوژی) دارای اهمیت فراوان در مطالعه و پژوهش تاریخ

تاریخ، مکان

- ◀ مکان رکن مهم تاریخ زیرا همه وقایع در بستر مکان رخ می‌دهد.
- ◀ عوامل جغرافیایی (آب و خاک، پستی‌ها و بلندی‌ها، آب و هوا، موقیت سرزمینی و ارتباطی و دسترسی به دریاها و آب‌های آزاد) دارای تاثیر مهمی بر زندگی مردمان
- نقش و تاثیر پدیده‌های طبیعی اقلیمی (آب و هوا) در شکل‌دادن به رویدادها و تحولات تاریخی، از دیرباز مورد توجه مورخان بوده است، برای نمونه هرودت مورخ مشهور یونانی، به‌منظور نگارش کتاب خود به مصر و فنیقیه و جاهای دیگر سفر کرد و شرایط اقلیمی و طبیعی آن‌ها را بررسی کرد. همچنین ابن خلدون اندیشمند تونسی قرن ۸ ه. ق. بخشی از مقدمه کتاب العمر خود را اختصاص داد به تاثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان
- ◀ **برخی محققان معاصر:** بررسی تأثیر پدیده‌هایی مانند دجله و فرات، نیل و کارون و سند و جلگه‌های حاصل‌خیز پیرامون آن‌ها بر شکل‌گیری و توسعه تمدن‌های باستانی بین‌النهرین مصر و ایران
- ◀ در چند دهه اخیر توجه بیش‌از پیش پژوهشگران به ارتباط تاریخ و جغرافیا و در نتیجه گسترش دانش جغرافیای تاریخی (مطالعه مناطق و سرزمین‌های مختلف در گذشته و تاثیر محیط طبیعی و عوامل جغرافیایی بر رویدادهای تاریخی مانند شکل‌گیری تمدن‌ها، مهاجرت‌ها، پیروزی‌ها و شکست‌ها، برپایی سکونتگاه‌ها و شهرها و ایجاد و گسترش راه‌ها)

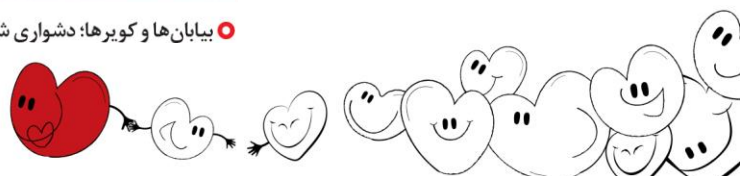
◉ رشته کوه‌ها و کوه‌های بلند: منبع تأمین آب و مانعی در برقراری ارتباط

◉ دریاها و آب‌های آزاد و نقش آنها در ایجاد ارتباط

◉ بیابان‌ها و کویرها: دشواری شرایط زندگی و محدودیت ارتباط

◀ نقشه‌های تاریخی: اهمیت یافتن نقشه در مطالعه تاریخ (انواع اطلاعات از قلمرو حکومت‌ها تا محل دقیق رویدادها)

نکته یکی از پیامدهای ارتباط تاریخ و جغرافیا، اهمیت یافتن نقشه در مطالعه تاریخ / نقشه‌های تاریخی انواع مختلف اطلاعات را نمایش می‌دهند شامل: قلمرو حکومت، مرزها، پایتخت‌ها، شهرها، بناهای مهم، محل دقیق رویدادها به خصوص جنگ‌ها، شبکه راه‌ها، مسیرهای مهاجرت و لشکرکشی‌ها، تقسیمات اداری و مالیاتی

نکته با پیشرفت و تکامل شیوه‌های پژوهش در تاریخ دو قرن اخیر، مورخان به اهمیت استفاده از نقشه‌ها پی برده‌اند به طوری که در تألیفات تاریخی مربوط به این دوره، نقشه‌هایی از دوره‌های مختلف تاریخی تهیه و ترسیم شده است.

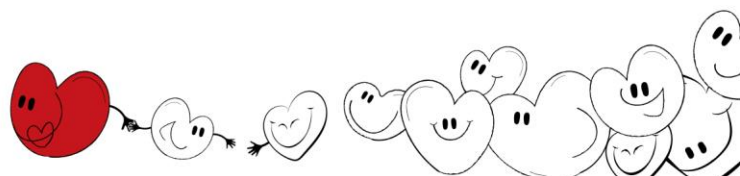
نکته امروزه از نقشه‌های تاریخی برای ارائه اطلاعات اقتصادی - اجتماعی، فرهنگی و جمعیتی و دیگر جلوه‌های حیات اجتماعی انسان در گذشته استفاده می‌شود.

● نقشه جاده ابریشم و راه‌های دریایی در دوران باستان

◀ پیشرفت پژوهش تاریخ در ۲ قرن اخیر ← پی بردن مورخان به اهمیت نقشه (تهیه نقشه‌ها)

◀ استفاده از نقشه تاریخی برای ارائه اطلاعات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

تست ۱۱ در گاه‌شماری اوستایی دوره ساسانی، اصطلاح «اندرگاه» به کدام گزینه اشاره داشت؟ (کنکور ۱۴۰۰ داخل)

- ۱ پنج روزی که به آخر ماه دوازدهم افزوده می‌شد.
- ۲ ماه سیزدهم که هر سه سال یک بار به سال افزوده می‌شد.
- ۳ ماه سیزدهم که هر ۱۲۰ سال یک بار به پایان سال اضافه می‌شد.
- ۴ روزی که هر چهار سال یک بار به هنگام کبیسه کردن به سال افزوده می‌شد.

تست ۱۲ کدام مورد، درباره گاه‌شماری در مصر باستان درست است؟ (کنکور ۹۹ خارج)

- ۱ هر ۱۲۰ سال، یک ماه به سال می‌افزودند.
- ۲ هر سه سال، یک ماه به سال اضافه می‌کردند.
- ۳ هر چهار سال، یک ماه ۳۶ روزه به سال اضافه می‌کردند.
- ۴ هر چهار سال یک‌بار، سال را ۳۶۶ روز محاسبه می‌کردند.

تست ۱۳ در تقویم اوستایی دوره ساسانی، مبدأ سال شماری براساس کدام رویداد تعیین می‌شد؟ (کنکور ۹۹)

- ۱ به تخت نشستن هر پادشاه
- ۲ به دنیا آمدن زرتشت
- ۳ قیام اردشیر علیه اشکانیان
- ۴ دوره بندی ۱۲۰ ساله

تست ۱۴ در کدام گاه‌شماری باستانی ایران، هر ۱۲۰ سال یک ماه به دوازده ماه سال اضافه می‌کردند؟

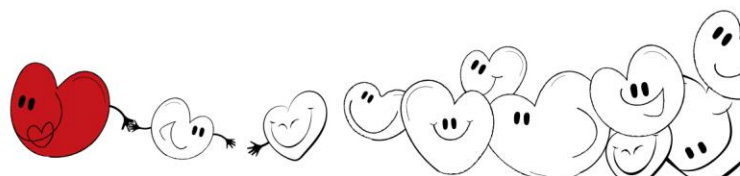
(کنکور خارج کشور ۹۸)

- ۱ یزدگردی
- ۲ اوستایی
- ۳ دوازده حیوانی
- ۴ سلوکی

تست ۱۵ «کدام اقوام از گاه‌شماری خورشیدی - قمری استفاده می‌کردند» و «در کدام گاه‌شماری، سال به ۱۲ ماه

۳۰ روزه تقسیم شده و پنج روز اضافی به آخر ماه دوازدهم افزوده می‌شد»؟

- ۱ اشکانیان و بابلی‌ها و مصریان - گاه‌شماری بابلی
- ۲ هخامنشیان و مصریان و اشکانیان - گاه‌شماری هخامنشی
- ۳ بابلی‌ها و مصریان و اشکانیان - گاه‌شماری ساسانی
- ۴ اشکانیان و هخامنشیان و بابلی‌ها - گاه‌شماری مصری

درس ۳ تاریخ دهم

باستان‌شناسی

نکته در چند قرن اخیر، شکل‌گیری علم جدید باستان‌شناسی (ایفای نقش مؤثر در مطالعه گذشته بشر)

۱ تعریف باستان‌شناسی:

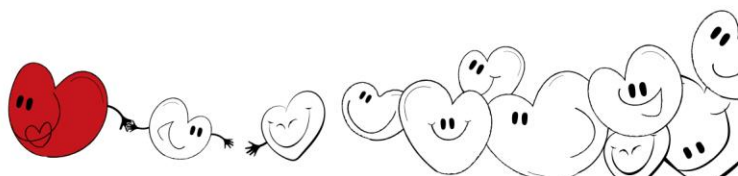
علمی برای بررسی آثار باستانی و تاریخی به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان‌ها و جوامع گذشته ← پس باستان‌شناس فردی است که براساس آثار باقی‌مانده از بشر، گذشته انسان و جامعه به‌ویژه تغییرات فرهنگی آن‌ها را در طول زمان بررسی و تحلیل می‌کند ← هدف باستان‌شناسی: شناخت انسان و پژوهش در فرهنگ او
آثار باستانی: تمامی اشیاء، ابزارها، بناها و مکان‌های ساخته دست بشر یا اندیشه او

۲ مکان یا محوطه باستانی:

مکان باستانی: جاهایی که باستان‌شناسان در آن‌جا، آثار باستانی و تاریخی را مطالعه و گاهی کشف می‌کنند.
 مکان‌های باستانی و تاریخی از نظر شکل و وسعت متفاوت
 برخی سکونتگاه شهری یا روستایی با چند هکتار وسعت مانند شهر سوخته ایران و پمپئی ایتالیا
 غارها، گورستان‌ها و آرامگاه‌ها از جمله مکان‌های مورد علاقه باستان‌شناسان ← اشیای به‌دست آمده از داخل گور (نمایش در موزه‌ها) از جذاب‌ترین و پربیننده‌ترین آثار موزه‌ای
 اشیاء و شیوه تدفین مردگان، معماری و مصالح آرامگاه ارائه اطلاعات ارزنده ← درباره نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ و وضعیت اقتصادی و میزان پیشرفت فنی مردمان و جوامع گذشته

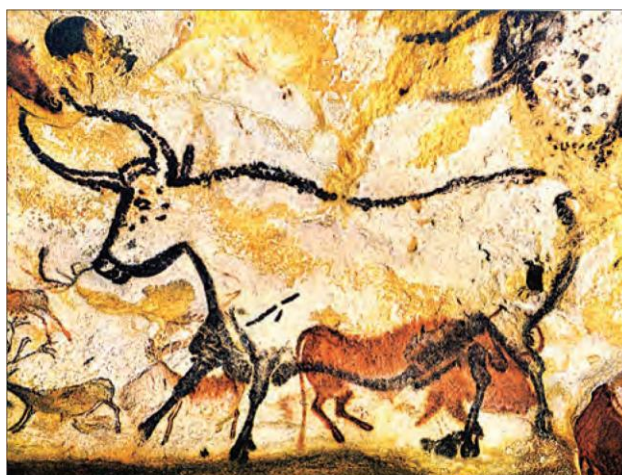

بقایای شهر پمپئی در ایتالیا که توسط باستان‌شناسان از زیر خاکسترهای آتشفشان بیرون کشیده شد.

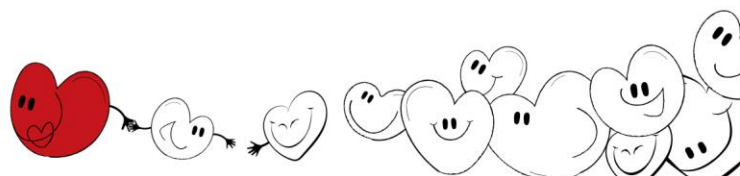
○ آرامگاه توتنخامون فرعون مصر

○ غار لاسکو - فرانسه

○ مقبره‌ها و نقش برجسته‌های نقش رستم - مرودشت - استان فارس

◀ نقاشی و اشیاء کشف شده از غارها منبع ارزشمند مطالعه و شناخت زندگی مردمان دوران پیش از تاریخ

◀ آثار تاریخی کنده شده بر سینه کوه‌ها و صخره‌ها: در گوشه و کنار ایران به‌ویژه فارس، همدان و کرمانشاه، سنگ‌نوشته، نقش برجسته و گوردخمه‌های متعدد بر دیواره کوه‌ها و صخره‌ها و به نمایش گذاردن گوشه‌ای از فرهنگ و تمدن کهن ایرانی

◀ تپه‌های باستانی از مکان‌های مهم باستان‌شناختی: هنگامی که در دوره‌های زمانی مختلف به تناوب مردمان در یک مکان سکونت کنند، به تدریج چند لایه باستانی روی هم قرار می‌گیرند و تپه‌های باستانی را شکل می‌دهند (تاکنون شمار زیادی از این تپه‌ها در ایران شناسایی و حفاری شده‌اند).

۳ مراحل کار باستان‌شناسی:

۱ شناسایی و کشف:

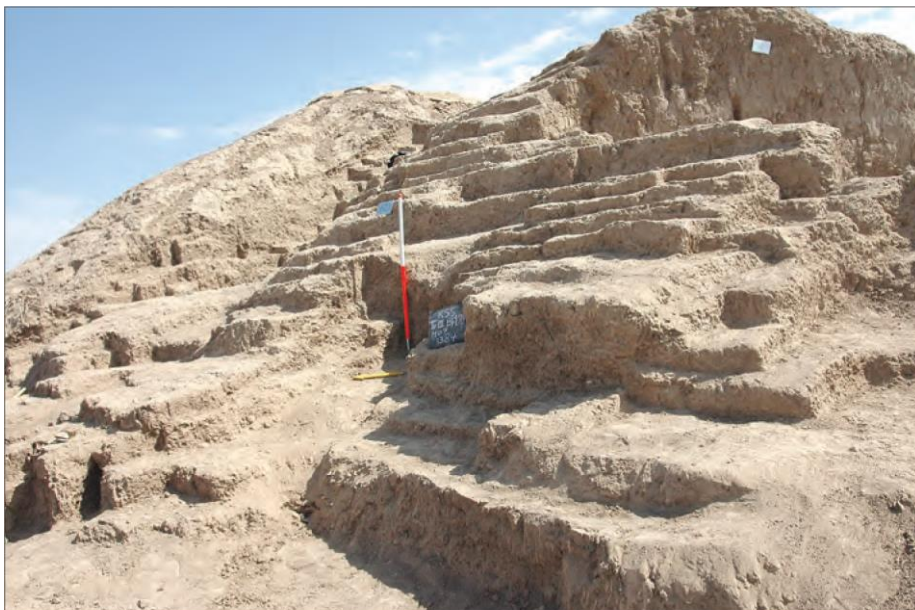
◀ نخستین گام

◀ برخی آثار مانند تخت جمشید و طاق بستان روی سطح زمین و به آسانی قابل شناسایی

◀ بخش زیادی از آثار زیر خاک یا اعماق دریا و رودخانه

◀ برای کشف آثار: رجوع به کتاب تاریخی و سفرنامه - استفاده از ابزار و فناوری جدید مانند پهپادها، رادار، عکس هوایی و تصاویر ماهواره‌ای، روش‌های الکترومغناطیسی و سامانه اطلاعات جغرافیایی - قابلیت زیاد این روش‌ها در نقشه‌برداری، کشف و بازسازی دقیق محوطه‌ها و آثار باستانی

◀ برخی آثار به صورت اتفاقی (در نتیجه فعالیت کشاورزی و عمرانی یا پدیده‌های طبیعی مانند سیل و زمین‌لرزه) از دل زمین نمایان شده - مانند مردان نمکی، زنجان و تمدن جیرفت در کرمان (کشفیات جیرفت توأم با حفاری‌های غیرقانونی و قاچاق گسترده آثار ارزشمند باستانی)

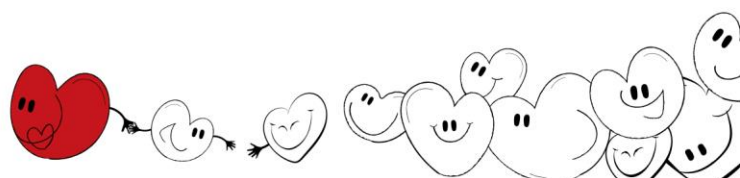
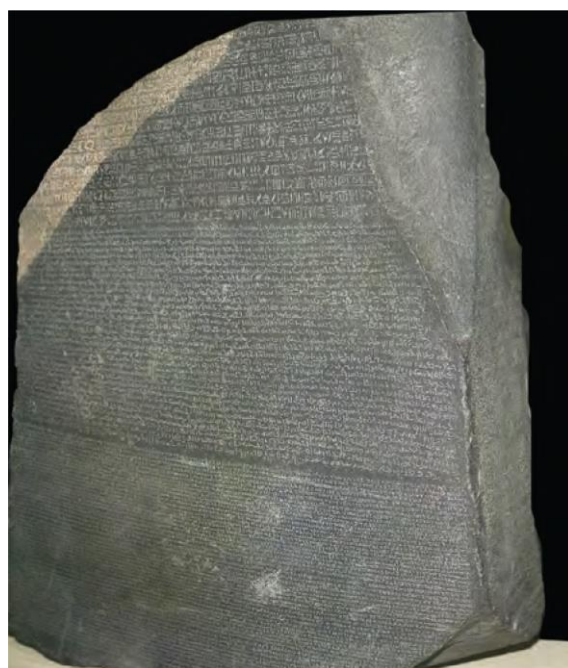

● تپه باستانی گنارصندل - جیرفت

● نمونه‌هایی از پهپادهایی که باستان‌شناسان از آنها برای شناسایی و کشف مکان‌های باستانی استفاده می‌کنند.

ب حفاری:

گام دوم

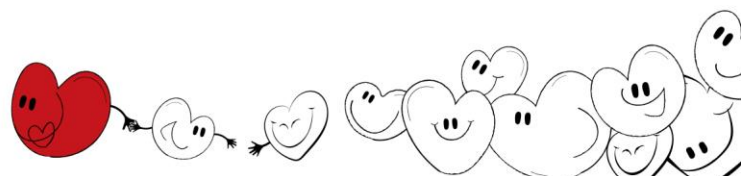
- ← برای بیرون آوردن و نمایان کردن آثار دل خاک
- ← از مراحل حساس کار باستان‌شناسی و نیازمند دانش، تجربه و دقت فراوان زیرا کوچک‌ترین اشتباه سبب آسیب بزرگ به آثار و بناهای تاریخی در حال کاوش
- ← پس از حفاری و خاک‌برداری و برخورد به بنای تاریخی، نخست مشخص کردن نقشه بنا / سپس در صورت برخورد با شیء، نخست عکس‌برداری و ثبت دقیق مشخصات آن، سپس بیرون آوردن از خاک و ادامه کار در آزمایشگاه و کارگاه مجهز

پ استخراج و تنظیم اطلاعات:

- ← بررسی آثار یا بناها به لحاظ قدمت، مواد و مصالح و کاربردها
- ← مقایسه آثار و بناهای باستانی در زمان‌های مختلف ← درک سیر پیشرفت فنی و هنری و فرهنگی مردمان گذشته
- ← مقایسه آثار و بناهای باستانی سرزمین‌ها و تمدن‌های گوناگون ← توضیح روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی آن‌ها بر یکدیگر
- ← **تعیین سن آثار باستانی:** امروزه برای تاریخ‌گذاری و تعیین سن آثار باستانی استفاده از روش‌های علمی پیشرفته مانند پتاسیم- آرگون یا رادیوکربن به کمک دانش‌هایی چون شیمی، فیزیک، گیاه‌شناسی و زمین‌شناسی
- ← **موزه‌ها:** مهم‌ترین مکان گردآوری، مطالعه و مرمت آثار ← در ایران موزه ایران باستان، در جهان لوور پاریس، بریتانیا لندن، آرمیتاژ سن پترزبورگ، متروپولیتن نیویورک (بسیاری از آثار باستانی گرانبهای ایران، زینت‌بخش این موزه‌های متعدد در کشورهای مختلف جهان)
- ← **باستان‌شناسی و تاریخ:** ارتباط تنگاتنگ / استفاده باستان‌شناسان از نوشته‌های مورخان برای شناسایی و مطالعه مکان‌های باستانی و استفاده مورخان از کاوش‌های باستان‌شناسی برای تحقیقات / مطالعه دوران پیش از تاریخ عمدتاً متکی به کاوش باستان‌شناسی

نکته بیشتر اطلاعاتی که تاکنون درباره زندگی انسان و جوامع دوران پیش از تاریخ به دست آمده حاصل تحقیقات علمی باستان‌شناسان است.

نکته باستان‌شناسی همچنین به مطالعه دوره‌های تاریخی کمک فراوانی کرده است. منابع مکتوب برای شناخت کامل این دوره‌ها مخصوصاً اوایل آن کافی نیستند. / از سوی دیگر بیشتر اطلاعات منابع مکتوب مربوط به رویدادهای سیاسی و نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان است. بنابراین کاوش‌های باستان‌شناسان و یافته‌های علمی آنان کمک زیادی به مورخان می‌کند برای بهتر شناختن ابعاد مختلف زندگی اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی جوامع دوره‌های تاریخی

نکته به‌طور کلی باستان‌شناسی علاوه بر کشف و معرفی بخش عمده‌ای از میراث فرهنگی بشر، نقش مهم‌تری در مرمت و نگهداری این میراث گرانبها دارد.

● سردر موزه ایران باستان

● موزه ایران باستان

● ابزارهای کشاورزی ساخته شده از شاخ گوزن - شرق اروپا، دوران نوسنگی

● ابزارهای سنگی صیقل یافته مربوط به دوره نوسنگی - موزه تولوز فرانسه

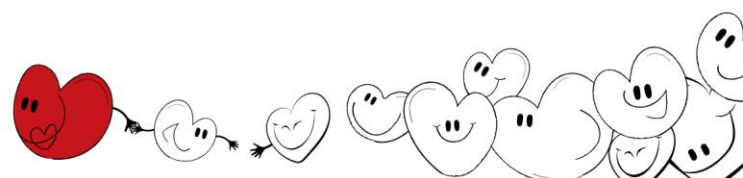
تست ۱۶ کدام مرحله از کار باستان‌شناسان به دانش، تجربه و دقت فراوان نیازمند است؟

- ۱) کشف و شناسایی ۲) حفاری و کاوش ۳) تنظیم اطلاعات ۴) حفظ و نگهداری

تست ۱۷ متن زیر مربوط به کدام گزینه است؟

«هنگامی که در دوره‌های زمانی مختلف به تناوب مردمانی در یک مکان سکونت نمایند، به تدریج چند لایه‌ی باستانی روی هم قرار می‌گیرند.»

- ۱) آثار باستانی در تپه‌های باستانی ۲) آثار باستانی در کوه‌ها و صخره‌ها
۳) آثار باستانی در غارها و زیر زمین ۴) آثار باستانی در گورستان‌ها و آرامگاه‌ها

تست ۱۸

کدام یک از شیوه‌های زیر، در مرحله‌ی اول فعالیت باستان‌شناسی یعنی «کشف و شناسایی» مورد استفاده‌ی باستان‌شناسان قرار می‌گیرد؟

- ۱ استفاده از شواهد نوشتاری و روش‌هایی مانند کربن ۱۴ و پتاسیم - آرگون
- ۲ گردآوری کوچک‌ترین آثار و ثبت بادقت و گاه عکس‌برداری از تمام جزئیات
- ۳ تاریخ‌گذاری آثار، شناسایی مواد به کار رفته در آن‌ها و ارائه‌ی آگاهی‌های تاریخی براساس آن‌ها
- ۴ رجوع به آثار تاریخی و استفاده از سامانه‌ی اطلاعات جغرافیایی

تست ۱۹

باستان‌شناسان با مقایسه آثار و بناهای باستانی در زمان‌های مختلف چه هدفی دارند؟

- ۱ درک سیر پیشرفت‌های فنی، هنری و فرهنگی مردمان گذشته
- ۲ توضیح روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی آن‌ها بر یکدیگر
- ۳ ترسیم فضای اجتماعی و فرهنگی جوامع براساس شواهد و مدارک باستانی
- ۴ بیان چگونگی شکل‌گیری و از میان رفتن آثار و بناها در دوره‌های مختلف تاریخی

تست ۲۰

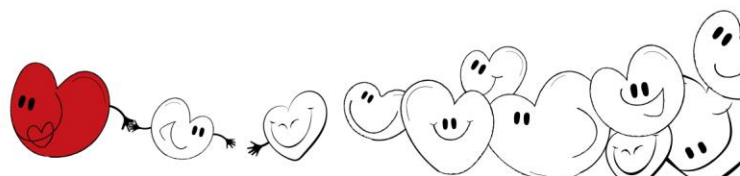
کدام گزینه، بیانگر ارتباط و پیوند اساسی تاریخ با جغرافیا است؟

- ۱ همه وقایع و تحولات تاریخی در بستر مکان رخ می‌دهد.
- ۲ تنها معدودی از رویدادهای تاریخی با جغرافیا و مکان ارتباط دارند.
- ۳ مورخان در گذشته به تأثیر عوامل جغرافیایی بر حوادث تاریخی بی‌توجه بوده‌اند.
- ۴ عوامل و پدیده‌های طبیعی فقط در برخی از مناطق جهان بر تحولات تاریخی اثر گذاشته‌اند.

تست ۲۱

در کدام گزینه، جغرافیای تاریخی به‌درستی تعریف شده است؟

- ۱ این علم به بررسی تأثیر جغرافیا بر اخلاق و رفتار آدمیان می‌پردازد.
- ۲ در جغرافیای تاریخی، ارزیابی درست اوضاع کنونی برای ترسیم افق آینده صورت می‌گیرد.
- ۳ جغرافیای تاریخی تأثیر محیط طبیعی بر رویدادهای تاریخی را مطالعه می‌کند.
- ۴ این علم ابزار مناسبی است که به وسیله آن می‌توان رویدادهای یک دوره تاریخی را به ترتیب زمان وقوع آن‌ها، نشان داد.

(کنکور ۱۴۰۱ داخل)

تست ۲۲ آرمیناژ، یکی از موزه‌های معروف جهان در کدام کشور قرار دارد؟

- ۱ پاریس ۲ لندن ۳ نیویورک ۴ روسیه

تست ۲۳ چرا باستان‌شناسی به مطالعه دوره‌های تاریخی کمک می‌کند؟

- الف) چون از دوره پیش از تاریخ نوشته‌ای در دست نیست.
ب) چون بیشتر اطلاعات منابع مکتوب مربوط به شرح حال فرمانروایان و رویدادهای سیاسی و نظامی است.
ج) چون نوشته‌های اوایل دوره‌های تاریخی برای شناخت این دوره‌ها کافی نیستند.
د) چون بسیاری از آثار مکتوب، در نتیجه جنگ‌ها و تغییر و تحولات سیاسی از بین رفته است.

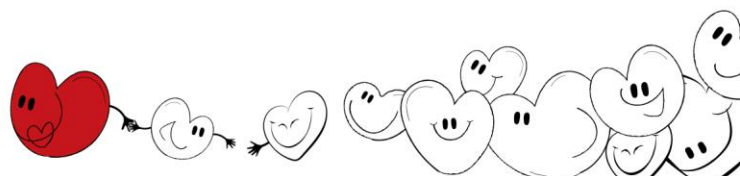
- ۱ ب - ج ۲ الف - د
۳ ج - د ۴ الف - ب

تست ۲۴ شمارش ماه و سال در گاه‌شماری مصریان باستان چگونه بود؟

- ۱ سال، شامل ۱۲ ماه ۲۹ یا ۳۰ روزه شمسی بود و هر سه سال یک بار، ۱۳ ماهه می‌شد.
۲ سال به ۱۲ ماه قمری ۲۹ یا ۳۰ روزه تقسیم می‌شد و هر سه سال یک بار، ۱۳ ماهه می‌شد.
۳ سال به ۱۲ ماه قمری ۲۹ یا ۳۰ روزه تقسیم می‌شد و پنج روز اضافی، به آخر ماه دوازدهم اضافه می‌شد.
۴ سال، خورشیدی و شامل ۱۲ ماه ۳۰ روزه بود و پنج روز اضافی، به آخر ماه دوازدهم اضافه می‌شد.

تست ۲۵ کدام گزینه درباره گاه‌شماری‌های دوره باستان درست است؟

- ۱ مصریان و ایرانیان باستان در تدوین گاه‌شماری پیشتاز بودند.
۲ سال قمری ۳۶۵ روز و سال شمسی ۳۵۴ روز بود.
۳ حدود دو قرن بعد از میلاد مسیح، تولد حضرت مسیح به‌عنوان مبدأ گاه‌شماری رومیان (مسیحیان) تعیین شد.
۴ در گاه‌شماری بابلی، سال به ۱۲ ماه قمری ۳۰ یا ۲۹ روزه تقسیم می‌شد.

تست ۲۶ کدام یک از گزینه‌های زیر، در ارتباط با تاریخچه گاه‌شماری در ایران و جهان صحیح می‌باشد؟

- ۱ برای رفع اختلاف سال قمری و سال خورشیدی در تقویم خورشیدی - قمری بابلی، هر چهار سال یک روز به سال می‌افزودند.
- ۲ برای محاسبه یک چهارم شبانه‌روز اضافی در گاه‌شماری مصری، هر سه سال یک ماه به سال می‌افزودند.
- ۳ در گاه‌شماری مصری، سال به دوازده ماه سی روزه تقسیم می‌شد و پنج روز اضافی، به آخر ماه دوازدهم افزوده می‌گردید.
- ۴ در گاه‌شماری اوستایی، بعد از هر ۱۲۰ سال، پنج روز اضافی را به نام اندرگاه به آخر ماه دوازدهم اضافه می‌کردند.

تست ۲۷ در کدام دوره‌ی ایران باستان گاه‌شماری بابلی، سلوکی و اوستایی متداول بود؟

- ۱ ساسانیان ۲ اشکانیان ۳ هخامنشیان ۴ مادها

تست ۲۸ کدام گزینه در ارتباط با تاریخچه‌ی گاه‌شماری صحیح نمی‌باشد؟

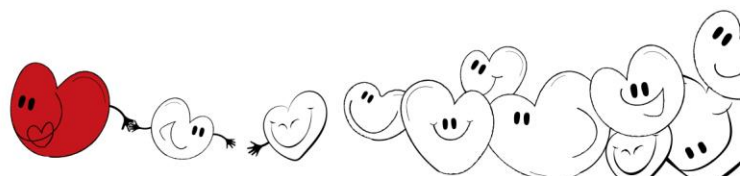
- ۱ در تقویم بابلی‌ها هر سه سال، یک‌ماه به سال می‌افزودند.
- ۲ رومیان در آغاز، گاه‌شماری خورشیدی منظمی داشتند.
- ۳ پیشگامان تنظیم و تدوین گاه‌شماری، مردمان بین‌النهرین و مصریان بودند.
- ۴ در گاه‌شماری اوستایی، سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می‌شد.

تست ۲۹ کدام یک از گزینه‌ها، به ترتیب ویژگی‌های گاه‌شماری و تقویم «رومی» و «مصری» باستان است؟

- ۱ هر سه سال، ماه سیزدهمی به سال می‌افزودند - مبدأ آن به تخت نشستن هر پادشاه بود.
- ۲ به دستور ژولیوس سزار، براساس گاه‌شماری مصری اصلاح شد - سال را ۳۶۵ و یک‌چهارم شبانه‌روز محاسبه می‌کردند.
- ۳ مبدأ آن، به تخت نشستن هر پادشاه بود - در زمان هخامنشیان، در ایران رایج شد.
- ۴ هر سه سال، ماه سیزدهمی به سال می‌افزودند - به دستور ژولیوس سزار، براساس گاه‌شماری مصری اصلاح شد.

تست ۳۰ کدام کشفیات اتفاقی در ایران توأم با حفاری‌های غیرقانونی و قاچاق گسترده‌ی آثار باستانی بوده است؟

- ۱ تمدن باستانی شهر سوخته سیستان ۲ تمدن جیرفت در کرمان
- ۳ تمدن باستانی سیلک در کاشان ۴ شوش و چغامیش در خوزستان

تست ۳۱ به ترتیب، آخرین مرحله‌ی کار باستان‌شناسی در کدام گزینه بدرستی ذکر شده است و روش پیشرفته‌تر در تعیین سن آثار باستانی کدام است؟

- ۱ استخرج / پتاسیم - آرگون
۲ حفاری / پتاسیم - آرگون
۳ کشف / رادیوکربن
۴ تنظیم اطلاعات / رادیوکربن

تست ۳۲ کدام یک از گاه‌شمارهای زیر، میان بابلی‌ها رایج بوده است؟

- ۱ خورشیدی - قمری
۲ مصری
۳ اوستایی
۴ دوازده حیوانی

تست ۳۳ مکان‌های باستانی و تاریخی از چه نظر باهم متفاوت‌اند؟

- ۱ ابزارها و بناها
۲ نوع سکونتگاهی
۳ نوع مصالح و معماری
۴ شکل و وسعت

تست ۳۴ باستان‌شناسی علاوه بر آن که میراث فرهنگی بشر را کشف و معرفی کرده است، نقش مهم‌تری در این میراث گران‌بها دارد.

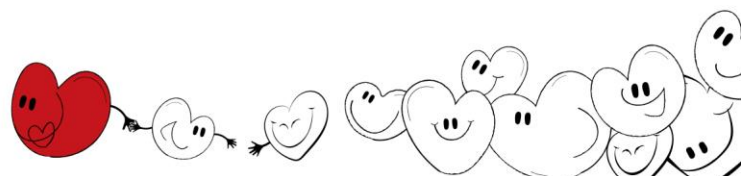
- ۱ مرمت و نگهداری
۲ کاوش‌های باستان‌شناسی و نگهداری
۳ شناخت منابع نوشتاری و شفاهی
۴ بررسی رویدادها و حوادث

تست ۳۵ در کدام گاه‌شماری، ماه‌ها و روزهای هر ماه با اسامی ایزدان و فرشتگان نام‌گذاری شده است؟

- ۱ اوستایی
۲ یزدگردی
۳ جلالی
۴ دوازده حیوانی

تست ۳۶ امروزه باستان‌شناسان برای تعیین سن آثار باستانی از چه روش‌های علمی استفاده می‌کنند؟

- ۱ با استفاده از نقاشی‌ها و اشیای کشف شده از غارها
۲ از ابزارها و فناوری‌های جدید مانند پمپاها
۳ از روش‌های رادیوکربن و پتاسیم - آرگون
۴ با استفاده از رادارها و روش‌های الکترومغناطیسی

تست ۳۷ تأثیر محیط طبیعی بر شکل‌گیری تمدن، مهاجرت‌ها و پیروزی و شکست‌ها در کدام علم مورد بررسی قرار می‌گیرد؟

- ۱ باستان‌شناسی ۲ جغرافیای طبیعی ۳ تاریخ اجتماعی ۴ جغرافیای تاریخی

تست ۳۸ کدام گزینه از ویژگی‌های تقویم و گاه‌شماری رومیان بود؟

- ۱ گاه‌شماری خورشیدی دقیق و منظمی داشتند و سال را ۳۶۵ و یک چهارم شبانه‌روز محاسبه می‌کردند.
۲ این گاه‌شماری در آغاز، گاه‌شماری دقیقی نبود و به همین دلیل، براساس گاه‌شماری مصری اصلاح شد.
۳ به دستور ژولیوس سزار، تولد حضرت مسیح (ع) به‌عنوان مبدأ گاه‌شماری رومیان تعیین شد.
۴ اولین کسی که دستور اصلاح گاه‌شماری رومی را داد، پاپ گرگوار سیزدهم بود.

تست ۳۹ گاه‌شماری هجری خورشیدی که از سال ۱۳۰۴ ش. در ایران رسمیت یافته است براساس کدام یک از گاه‌شمارهای زیر تنظیم شده است؟

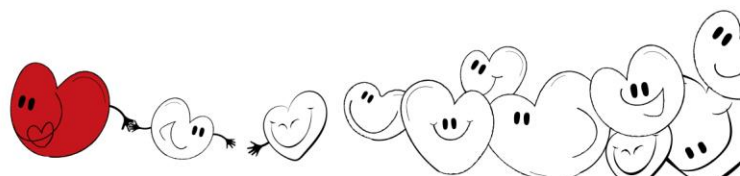
- ۱ یزدگردی ۲ جلالی ۳ دوازده حیوانی ۴ اوستایی

تست ۴۰ باستان‌شناسی علاوه بر کشف و معرفی میراث فرهنگی بشر، کدام نقش مهم‌تری را برعهده دارد؟ (کنکور ۹۹)

- ۱ تعیین سن آثار باستانی ۲ مرمت و نگهداری آثار کشف‌شده باستانی
۳ بررسی و شناخت دوران طولانی پیش از تاریخ ۴ کمک به شناسایی زندگی مردم در دوره‌های تاریخی

تست ۴۱ کدام گزینه در ارتباط با تاریخچه گاه‌شماری صحیح نمی‌باشد؟

- ۱ در تقویم بابلی‌ها هر سه سال، یک‌ماه به سال می‌افزودند.
۲ رومیان در آغاز، گاه‌شماری خورشیدی منظمی داشتند.
۳ پیشگامان تنظیم و تدوین گاه‌شماری، مردمان بین‌النهرین و مصریان بودند.
۴ در گاه‌شماری اوستایی، سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می‌شد.

تست ۴۲ به ترتیب، آخرین مرحله کار باستان‌شناسی در کدام گزینه به‌درستی ذکر شده است و روش پیشرفته‌تر در

تعیین سن آثار باستانی کدام است؟

- ۱ استخراج / پتاسیم - آرگون
۲ حفاری / پتاسیم - آرگون
۳ کشف / رادیوکربن
۴ تنظیم اطلاعات / رادیوکربن

تست ۴۳ در گاه‌شماری اوستایی، ماه‌ها و روزهای هر سال چگونه نام‌گذاری شده است؟

- ۱ اسامی ایزدان و فرشتگان
۲ زمان به سلطنت رسیدن پادشاهان
۳ زمان پیروزی شاهان در جنگ‌ها
۴ براساس فرهنگ و آیین اقوام آریایی

تست ۴۴ کدام گزاره در ارتباط با نظام گاه‌شماری مصریان صحیح می‌باشد؟

- ۱ در این گاه‌شماری، سال به ۱۲ ماه قمری ۳۰ یا ۲۹ روزه تقسیم می‌شد.
۲ گاه‌شماری مصری هر ۴ سال یک شبانه‌روز از سال حقیقی عقب می‌افتاد.
۳ در این نظام گاه‌شماری، سال ۳۶۵ و یک‌چهارم شبانه‌روز محاسبه می‌شد.
۴ به دستور ژولیوس سزار در سال ۴۶ ق.م براساس تقویم بابلی اصلاح شد.

تست ۴۵ در مراحل کار باستان‌شناسی، پس از کشف و شناسایی، کدام‌یک از امور زیر انجام می‌گیرد؟

- ۱ تنظیم اطلاعات
۲ عکس‌برداری
۳ حفاری
۴ انتقال به آزمایشگاه

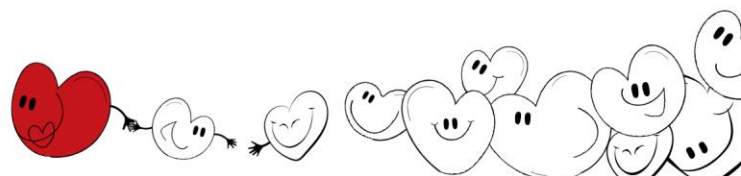
تست ۴۶ باستان‌شناسان مراحل زندگی انسان‌های پیش از تاریخ را براساس نوع اقتصاد معیشتی به چه دوره‌هایی

تقسیم می‌کنند؟

- ۱ یک‌جانشینی - دادوستد
۲ پیدایش آتش - کشاورزی ابتدایی
۳ گردآوری خوراک - تولید خوراک
۴ اهلی کردن حیوانات - شکار و کشاورزی

تست ۴۷ سامانه اطلاعات جغرافیایی و پهبادها، در کدام مرحله از کار باستان‌شناسی مورد استفاده قرار می‌گیرند؟

- ۱ حفاری
۲ استخراج
۳ شناسایی و کشف
۴ تنظیم اطلاعات

تست ۴۸ منجمان در گذشته از اسطرلاب به چه منظوری استفاده می‌کرده‌اند؟

- ۱ اندازه‌گیری دقیق زمان (ماه و سال)
- ۲ تنظیم و اصلاح گاه‌شماری
- ۳ رصد خورشید و ماه
- ۴ محاسبه کبیسه

تست ۴۹ مردمان کدام سرزمین در تنظیم و تدوین گاه‌شماری، پیشگام بودند؟

- ۱ بین‌النهرین و مصر
- ۲ یونان و روم
- ۳ هند و چین
- ۴ ایران

تست ۵۰ اهمیت یافتن نقشه در مطالعه تاریخ، پیامد چه عاملی است؟

- ۱ نیاز فرمانروایان به تعیین قلمرو و مرزها
- ۲ تلاش مهندسان برای ترسیم راه‌ها
- ۳ نیازهای فرماندهان نظامی در جنگ‌ها
- ۴ ارتباط جغرافیا و تاریخ

تست ۵۱ اهمیت کدام‌یک از موارد زیر، با پیشرفت و تکامل شیوه‌های پژوهش در تاریخ در دو قرن اخیر مشخص شده است؟

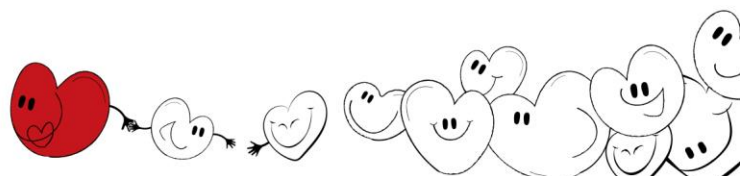
- ۱ گاه‌شماری
- ۲ ارتباط جغرافیا و تاریخ
- ۳ ابزار سنجش زمان
- ۴ نقشه‌های تاریخی

تست ۵۲ کدام موزه مشهور جهان، در کشور آمریکا قرار دارد؟

- ۱ متروپولیتن
- ۲ آرمیتاژ
- ۳ لوور
- ۴ بریتانیا

تست ۵۳ بیشترین اطلاعاتی که منابع نوشتاری دوره تاریخی در اختیار ما قرار می‌دهند، مربوط به کدام موارد زیر است؟

- ۱ ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زندگی انسان‌ها و جوامع
- ۲ رویدادهای علمی و فرهنگی جوامع گذشته
- ۳ رویدادهای سیاسی، نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان
- ۴ رویدادهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جوامع

تست ۵۴ کدام یک از یافته‌های باستان‌شناسی از جذاب‌ترین و پربیننده‌ترین آثار موزه‌ای هستند؟

- ۱ نقاشی‌ها و اشیای کشف شده از غارها
- ۲ سنگ‌نوشته‌ها، نقش برجسته‌ها و گور دخمه‌ها
- ۳ بقایای شهرهای باستانی ویران شده
- ۴ اشیایی که از گورهای باستانی به دست آمده‌اند.

تست ۵۵ نخستین اقدامی که یک باستان‌شناس پس از برخورد با یک بنای باستانی در حفاری انجام می‌دهد، چیست؟

- ۱ نقشه آن را مشخص می‌کند.
- ۲ از آن عکس برداری می‌کند.
- ۳ قدمت شیء را تعیین می‌کند.
- ۴ تمامی مشخصات آن را ثبت می‌کند.

تست ۵۶ کدام اندیشمند مسلمان بخشی از کتاب خود را به تأثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ و اخلاق آدمیان

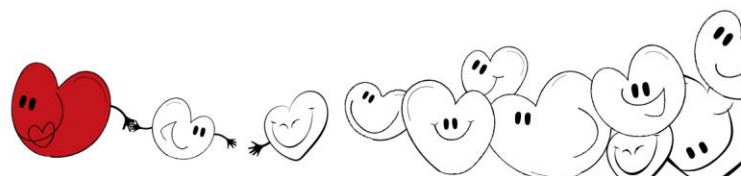
اختصاص داد؟

- ۱ خواجه نصیرالدین طوسی
- ۲ طبری
- ۳ فارابی
- ۴ ابن خلدون

تست ۵۷ باستان‌شناسان از کدام طریق می‌کوشند تا سیر پیشرفت‌های فنی، هنری و فرهنگی گذشتگان را درک

کنند؟

- ۱ مقایسه آثار و بناهای باستانی در زمان‌های مختلف
- ۲ مطالعه نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ و وضعیت اقتصادی مردمان و جوامع
- ۳ مقایسه آثار و بناهای باستانی سرزمین‌ها و تمدن‌های گوناگون
- ۴ مطالعه روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی آن‌ها بر یک‌دیگر

تست ۵۸ عمده‌ی اطلاعات منابع نوشتاری «دوره‌ی تاریخی» مربوط به کدام جنبه‌های زندگی بشر است؟

- ۱ ابعاد مختلف اجتماعی و اقتصادی زندگی بشر
- ۲ رویدادهای سیاسی و نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان
- ۳ پیشرفت‌های علمی و فرهنگی مردمان در طول زمان
- ۴ آثار و بناهای ساخته شده به دست بشر در این دوره

تست ۵۹ کدام مورد، از ویژگی‌های رویدادهای تاریخی محسوب می‌شود؟

- ۱ مشاهده پذیرند.
- ۲ تکرارپذیر و قابل تجربه‌اند.
- ۳ مجزا و مستقل از یکدیگرند.
- ۴ تکرارناپذیر و غیرقابل تجربه‌اند.

تست ۶۰ در کدام دوره تاریخی، علم تاریخ متحول شد و شیوه نوینی در تاریخ‌نگاری به وجود آمد؟

- ۱ دوره یونان باستان
- ۲ عصر جنگ‌های صلیبی
- ۳ دوره رنسانس
- ۴ دوران پس از اختراع خط

تست ۶۱ واژه تاریخ در کدام گزینه به معنای حوادث و اتفاقات گذشته به کار رفته است؟

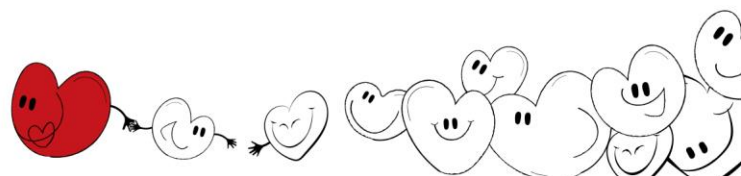
- ۱ تاریخ به ما کمک می‌کند که درک درستی از هویت خود پیدا کنیم.
- ۲ تاریخ ایران فراز و نشیب‌های بسیاری را از سر گذرانده است.
- ۳ هنوز تاریخ دور دوم مذاکرت دو کشور مشخص نشده است.
- ۴ تاریخ را باید به شیوه علمی و روش‌مند نوشت.

تست ۶۲ تدوین «خدای نامک‌ها» در دوره ساسانیان دلالت بر چه موضوعی دارد؟

- ۱ علاقه به تاریخ‌نگاری
- ۲ اعتقاد به خدای یکتا
- ۳ باور به چندخدایی
- ۴ علاقه به افسانه‌سرایی

تست ۶۳ مورخان دوران اسلامی بر ثبت و نگارش چه رویدادهایی توجه و تمرکز بیشتری می‌کردند؟

- ۱ اجتماعی و اقتصادی
- ۲ فرهنگی و مذهبی
- ۳ سیاسی و نظامی
- ۴ علمی و آموزشی

تست ۶۴ کار «مورخان» از چه جهتی با فعالیت کارآگاهان پلیس شباهت دارد؟

- ۱ هدف
۲ نتیجه
۳ شواهد و مدارک
۴ روش

تست ۶۵ به گفته شهید مطهری، از نظر قرآن تاریخ بشر و تحولات آن تابع چه عاملی است؟

- ۱ یک سلسله سنن و نوامیس
۲ عوامل اقتصادی و ابزار تولید
۳ جبر جغرافیایی
۴ جبر اجتماعی

تست ۶۶ چه عاملی در پایداری جامعه و فرهنگ ایرانی در برابر هجوم ویرانگر اسکندر مقدونی و مغولان، نقش مؤثری داشته است؟

- ۱ برخورداری از ظرفیت‌های اقتصادی مطلوب و منابع معدنی
۲ وسعت زیاد و تنوع اقلیمی و آب و هوایی ایران
۳ بازگشت سریع مهاجمان به سرزمین خود
۴ آگاهی تاریخی نیاکان ما به گذشته خود

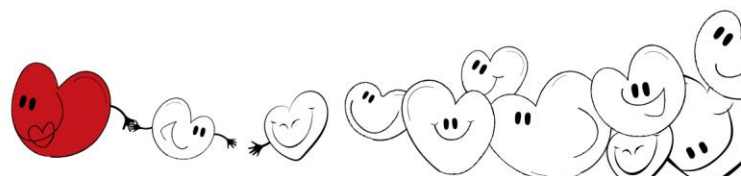
تست ۶۷ کدام گزینه در خصوص دامنه تأثیر شخصیت‌های مهم تاریخی، درست‌تر است؟

- ۱ محدود به مردمان و جوامع سرزمین و عصر خودشان است.
۲ بر مردمان عصر خود و نسل‌های بعدی اثر می‌گذارد.
۳ فقط بر مردمان یک قرن بعد از خود تأثیر دارند.
۴ محدود و منحصر بعد سیاسی و نظامی است.

تست ۶۸ بیش‌ترین اطلاعاتی که منابع نوشتاری دوره تاریخی در اختیار ما قرار می‌دهند، مربوط به کدام موارد

زیر است؟

- ۱ ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زندگی انسان‌ها و جوامع
۲ رویدادهای علمی و فرهنگی جوامع گذشته
۳ رویدادهای سیاسی، نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان
۴ رویدادهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جوامع

تست ۶۹ در انجام یک پژوهش تاریخی، اقدام بعدی پژوهشگر پس از شناسایی منابع و اسناد تحقیق کدام است؟

- ۱ به تدوین پرسش‌های تحقیق می‌پردازد.
- ۲ به دنبال شواهد و مدارکی می‌گردد که به گونه‌ای گذشته را بازسازی و تفسیر کنند.
- ۳ اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق را از منابع و اسناد تاریخی استخراج و سپس تنظیم و دسته‌بندی می‌نماید.
- ۴ میزان اعتبار، دقت و صحت اسناد را ارزیابی می‌کند.

تست ۷۰ در کدام یک از موارد زیر، تاریخ به معنای «مجموعه حوادث و رویدادهایی که جامعه از سر گذرانده

است»، به کار رفته است؟

- ۱ تاریخ روابط سیاسی ایران و کشورهای آسیای مرکزی
- ۲ تاریخ برگزاری انتخابات ریاست جمهوری
- ۳ تاریخ جهان در عصر باستان
- ۴ تاریخ‌نگاری علمی و روشمند

